21. Yüzyılda

Eğitim ve Toplum

Education And Society In The 21st Century

EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ / THE JOURNAL OF EDUCATION SCIENCE AND SOCIAL RESEARCH

Cilt/Volume 1 • Sayı/Number 4 • Bahar/Spring 2013 ISSN: 2147-0928

Türkiye'de Yabancı Dil Öğretiminde Yenilikçi Yaklaşımlar
Innovative Methods in Foreign Language Instruction in Turkey
Altan Alperen / Max Florian Hertsch

Karadeniz'de Enerji İlişkileri:
Rusya ve Türkiye
Beyhan ASMA

Millet Kütüphanesinde Bulunan "Şerh`i Kitâb-ı Sibeveyh" İsimli
Yazma Eserin Tezhip Açısından İncelenmesi
An İllumination Analysis "Şerh`i Kitâb-ı Sibeveyh" Manuscripts Locates At The Library Of Millet
Mustafa Yıldırım / Esra Öz

Atatürk'ün İletişim Stratejisi ve Stratejik Hedefi Hakkında Bir Analiz
An Analysis of the Communication Strategies and the Strategic Objectives of Atatürk
Emel POYRAZ

Dil Bilimi ve Kelime Semantiğinde Bazı Türkçe Kelimelerin Çeşitli Anlam Değişmeleri
Connotation Differentiation of Some Turkish Words in Semantics and Linguistics
Abdulkadir ÇEKİN / Mustafa GÖREN

İlkokul Müdürlerinin Öğretim Programlarının Uygulanmasındaki Öğretim Liderliği Rolleri
The Instructional Leadership Roles Of Primary School Principals For Implementation Of Curriculums
Bahadır GÜLBAHAR

Ali Canip Yöntem ve Batı'dan Giren Bir Terim: Epope
Ali Canip Yöntem And A Term Borrowed From The West: Epo
Onur Alp KAYABAŞI / Rabia Gökcen KAYABAŞI

Azerbaycan Folklorunda Ekolojik Eğitim (Nahçıvan Materialları Üzre)
Ecological Education In The Azerbaijan Folk-Lore (Based On Nakhchıvan Materıals)
Mehcebin KADİMBEYLİ

Şiirin Değişen Zihniyetinde Bir Kilometre Taşı: Makber
A Milestone in the Changing Discourse of Tanzimat Poetry: Makber
Dinçer APAYDIN

Televizyonun Gelişim Çağı Çocukları Üzerindeki Olumsuz Etkileri ve Ebeveynlerin Kontrol Sorunu
The Effects Of Television On Developmental Age Children and Parents Control Problem
Ali Murat KIRIK

Batı Avrupa'da Çok Kültürlü Toplum Olgusu ve Kültürlerarası İletişimin Önemi
Çok Dillilik, Çok Kültürlülük Ve Dünya Bireyi Olmak
Seyfi ÖZGÜZEL

IX. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (1950-54 Yılları) Faaliyetlerinden Hareketle
Demokrat Parti'nin Eğitim ve Kültür Politikası
IX. Turkish Grand National Assembly For The Period (1950-54 Years) Moving Activities
Democratic Party Of Educationand Culture Policy
Ali Osman AKALAN

TANITMALAR / REVIEWS

TÜRK EĞİTİM-SEN 1992

21. YÜZYILDA EĞİTİM VE TOPLUM
EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

EDUCATION AND SOCIETY IN THE 21ST CENTURY
THE JOURNAL OF EDUCATION SCIENCE AND SOCIAL RESEARCH

21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi
Uluslararası Hakemli Süreli Yayındır.
Nisan 15, Ağustos 15 ve Aralık 15 olmak üzere yılda üç kez yayınlanır.

21. Century, Journal of Education and Community Education Science and Social Studies
International Peer-review published.
April 15, August 15 and December 15 to be published three times a year.

"Dergimizde yayınlanan yazılar yazarının görüşlerini yansıtmaktadır. Makalelerde yer alan görüşler Türk Eğitim-Sen'in resmi görüşünü ifade etmemektedir."

"Reflects the views of the author of articles published in our journal. The opinions expressed in the articles do not express the official views of the Turkish Education Union."

ISSN: 2147-0928

www. asosindex.com

"21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi
Akademia Sosyal Bilimler İndeksi Tarafından Taranmaktadır."

21. Century, Journal of Educational Science and Social Studies Education and Society indexed in akademia Social Sciences Index

KURULUŞ / ESTABLISHMENT
2012

Batı Avrupa'da Çok Kültürlü Toplum Olgusu ve Kültürlerarası İletişimin Önemi

Çok Dillilik, Çok Kültürlülük Ve Dünya Bireyi Olmak

İmportance of Communication in Multicultural and Intercultural Society Case Western Europe Multilingualism, Multiculturalism And The World To Be Individual

Seyfi ÖZGÜZEL*

Özet

İkinci dünya savaşına kadar göç veren bazı Batı Avrupa ülkeleri 1950'li yıllardan itibaren göç almaya başlamıştır. Avrupa Birliğinin oluşumuyla Türkler ve Araplar göçmen toplum kitleleri olarak daha beligin bir duruma gelmiş durumdalar.

Hollanda örneğinde ifade edildiği gibi 30 yıllık süreç içinde Anadili ve Kültürü (ADK) eğitimi farklı ad ve konumlarda göçmen çocuklarına verilmiştir.

2000'li yılların hemen başında ADK konusunda milli politikada değişiklik olmuştur. Yeni politikayla 'vatandaşlık' olgusu önem kazanmıştır. Göçmen çocuklarının yaşadıkları ülkede kendi kimliklerini koruyarak uyum sağlamaları çok önemlidir. Çünkü iki dilliliğin kazanımları çoktur. Aynı zamanda çok kültürlü bir toplumda bireylerin vatandaşlık bilinciyle farklı kültürlerden gelen diğer vatandaşlarla ortak bir alanda (frekansta) iletişim sağlaması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirebilmek için de kültürlerarası iletişim hayati bir önem taşımaktadır. Ki bireyselliğin ön plana çıkması ve iletişim tekniklerinin çeşitliliğinin artmasıyla kültürlerarası iletişimde başarılı olmak, dünya bireyi olmak için bir şart olmuştur.

Anahtar Sözcükler: *Göç, Çok kültürlü toplum, İki dillilik, vatandaşlık, Kültürlerarası iletişim*

Giriş

İkinci Dünya savaşından sonra 1950' li yılların sonunda Batı Avrupa ülkelerine ekonomik konjonktürden dolayı göç başlamıştı. Böylece bu ülkelerin toplumları ilk defa, kitlesel olarak,'egzotik' kültürlerle tanışmış oldular. Başlangıçta Güney Avrupa ülkelerinden (İtalya, İspanya, Portekiz,Yunanistan ve eski Yugoslavya) Batı Avrupa'ya başlayan göç daha sonra Fas ve Türkiye'den devam etmiştir. Bu ül-

* Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, sozguzel@akdeniz.edu.tr

keler batı literatüründe *wervingslanden* yani 'işçi bulma (toplama) ülkeleri' olarak adlandırılmaktadır. Bu göç kitlesi başlangıçta yalnızca erkeklerden oluşmuştur.

Batı Avrupa devletleri 1970'li yılların başında aile birleşimi yasasını kabul ettikten sonra sözü edilen ülke toplumları, 'yabancı'unsurları toplumun bir parçası olarak görmeye başlamıştır.

Güney Avrupa ülkelerinin 80'li yıllarda Avrupa Birliği'ne katılmalarından sonra söz konusu ülkelerden gelmiş olan vatandaşların bir kısmı ülkelerine geri dönmüştür. Buna karşın Batı Avrupa'daki Türk ve Faslı'ların sayısı yaşadıkları ülkede yabancılar kategorisinde en üst sıralara çıkmıştır.

Batı Avrupa'nın bazı ülkelerinde her ne kadar çok kültürlü toplum olgusundan söz edilse de, göçün başlamasından bugüne kadar yarım yüzyıla yakın bir sürece karşın, etnik azınlıkları barındıran toplumlardan söz etmek daha uygun olacaktır.

Hollanda örneği; Göç Politikası Ve İki Dilli Eğitim

Hollanda'ya 60'lı yıllarda gelen göçmenlerin çoğu birkaç yıl sonra ülkelerine geri döneceklerini sanıyordu. Bu anlayış göçmenler için geçerli olduğu kadar Hollanda kurumları için de geçerliydi. Bu yüzden de Hollandaca öğrenmeye önem verilmemişti. Hatta göçmenlerin çoğu aynı etnik guruptan diğer insanlarla pansiyonlarda yaşıyordu. Bu yüzden katılım da söz konusu değildi.

Hollanda'da 1972 yılında aile birleşimi yasası kabul edilince ailelerini yanlarına alan göçmen işçilerin çocukları için Anadili ve Kültürü (ADK= Onderwijs Eigen Taal en Cultuur_ OETC) eğitimi gündeme girmiştir. 1974 yılında bazı illerde ADK / iki dilli eğitim verilmeye başlanmıştır. Hatta uluslararası hazırlık sınıfı olarak adlandırılan sınıflarda (internationale schakelklas = ISK) eğitim iki dilde verilmekteydi. Anadil ve Kültür eğitimin önemli bir amacı, işçilerin (gelmiş oldukları ülkelere) geri-dönüş yapmaları durumunda zorluklarla karşılaşmadan uyum yapmalarına katkıda bulunmaktı. Zamanla bu eğitimin hedefi politik nedenlerden dolayı sürekli olarak değiştirilmiş olup, Avrupa'da doğan çocukların büyük annebabalarıyla da iletişim sağlamalarında yararlı olacağı düşünülmüştür. Zamanla ADK eğitiminin amacı ve öğretmenlerin de okuldaki fonksiyonu farklı kalıplara sokulmuştur.Bu dersleri veren eğitimciler 1980' li yılların sonuna kadar ilgili ülkelerden getirilmişti.

Toplumsal gelişmelere paralel olarak Hollanda'da gerekli yasal düzenlemeler yapılıp toplumun çok kültürlü bir toplum olduğu vurgulanmıştır. Böylelikle 1983'te o günün hükümeti eğitim yasasında değişik yaparak ilk, orta ve yüksek öğretim için geçerli olmak üzere eğitimin, Hollanda toplumunun çok kültürlü bir toplum olduğu gerçeğinden hareket etmesinin zorunlu olduğunu kabul etmiştir. Yapılan yasa değişikliğiyle eğitimin 'kültürlerarası eğitim' olması gerektiği kabul edilmiştir.

Bunun yanında da eğitimin çocuğun dünyasına hitap etmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yasanın amacı Hollanda'nın bütün vatandaşları için pedagojik açıdan eşit bir atmosfer yaratmaktı. Eğitim fakülteleri ve pedagoji merkezleri yeni yasayı uygulayabilecek olan yeni eğitimcileri hazırlama görevini üstlendiler. Görevdeki eğitimciler ise hizmet içi kurslarla bu yeni gerçeğe hazırlanmaktaydı. Kimi eğitimci ders verdiği sınıfını farklı kültürlere ait kitap ve posterlerle zenginleştirirken, kimisi de Türkçe, Arapça gibi dil kursları alıp öğrenci ve velileriyle daya iyi iletişim sağlamaya çalıştılar.

Aynı yasa değişikliyile iki dilde eğitim de düzenlenmiştir. Çünkü Hollanda'daki bütün yabancıların kendi kimliklerini koruyarak uyum sağlamaları hedeflenmişti.

Hollanda hükümeti 1984'te Rotterdam ve Amsterdam Yüksekokullarında dört yıllık programla, sırasıyla, Türkçe ve Arapça öğretmeni yetiştiren birer bölüm açarak Türkiye'den ve Fas'tan öğretmen getirtme yöntemine son vermiştir. Bu uygulamaya gerekçe olarak ta Türkiye'den ve Fas'tan gelen öğretmenlerin Hollanda toplumunu iyi tanımayacağı ve böylelikle Hollanda'daki Türk, Faslı çocuklarına yeterince yararlı olamayacağı düşüncesidir. Bu düşünceden hareket ederek Türkçe öğretmenlerine yeni hedef konulmuştur: bir yandan çocuklara ADK öğreterek çocuğun büyük-anne ve babayla iletişim yapmasını sağlayacak, diğer yandan da okul - aile ilişkilerine katkıda bulunacak, öğrencinin zayıf derslerinde de Türkçe'yi araç (instructie) olarak kullanarak veya diğer öğretmenlere yardımcı olarak hatta *remedial teacher*gibi hizmet vererek öğrencinin başarısına katkıda bulunacakları hedeflenmiştir.

Hollanda hükümeti 1990'lı yıllarda Türkçe ve Arapça gibi dilleri orta dereceli okulların ders programına seçmeli ders olarak kabul edip ulusal ders programına yerleştirmiştir. Böylece evinde sözü edilen bir dili konuşan ve o kültürü yaşayan öğrenciler ve hatta Hollandalılar da bu dersleri seçmeli olarak seçebilecek ve sınav dersi olarak bu dersle mezun olabilecekti.Çünkü iş dünyası çok dilli gençlere iyi perspektifler sunmaktaydı. Bu alanda birçok araştırma yapılmış olup, bazı üniversitelere iki dillilik ve kültürlerarası eğitim üzerine yeni kürsüler açılmıştır. Değişik araştırmalar yukarıda ortaya konulduğu gibi çok dilliliğin artı değerlerini kanıtlanmıştı (Etnische Minderheden; Taaldiversiteit en onderwijsbeleid / Prof. Dr. G. Extra,1992 ve dr. S. Özgüzel, Vitaliteit van het Turks (dok. tz.) (Türkçenin gücü), 1994).

1990'lı yılları sonunda'iki dilli' eğitimin yarar ve zararları siyasiler ve bilim dünyasınca sürekli olarak tartışma konusu yapılmıştır. Nihayet politik konjonktür 2000'li yıllarının başında ADK eğitiminin ulusal programdan çıkarılmasına neden olmuştur.

30 Yılı Aşkın İki Dilli Eğitim

Hollanda'da ADK eğitiminin verildiği ilk tarihten (1974), ADK'nın ulusal ders programından çıkarıldığı tarihe (2004) kadar geçen zaman süreci içinde çok kültürlü bir toplumda resmi dilin yanında verilen anadili eğitimi tartışması hiçbir za-

man durmamıştır. Bunun önemli nedenlerinden biri Anadili eğitiminin beklentilere karşılık vermediği görüşünün sürekli güçlü kalmasıydı. ADK' ye karşı olanlar Hollandaca öğrenmenin uyum ve iş perspektifi açısından daha önemli olduğunu sürekli olarak vurguluyorlardı. Başkaları da ADK eğitiminin öğrencinin okuldaki başarısına katkıda bulunmadığını iddia etmekteydiler. Bu bağlamda gözden kaçırılmaması gereken önemli bir durum ise Anadili eğitimi gören çocukların çoğunun sosyo-ekonomik açıdan zayıf oldukları durumuydu. İlgili velilerin ekonomik olarak toplumun alt tabakasından gelmiş olmalarından, eğitim düzeylerinin genelde düşük olmasından ve Hollandacayı iyi düzeyde konuşamamalarından dolayı, çocuklarının okul başarısına desteği de yok denecek kadar az idi.

İki Dilli Eğitimin Uygulama Yöntemleri

Anadili eğitimi verilirken seçilen yöntem de çok tartışmalıydı. Nitekim ADK okul ders programında genellikle başka derslerin yerine verilmekteydi. Yani Anadili eğitimi alan öğrenciler, içinde bulundukları sınıflardan alınıp başka bir sınıfa götürülmekteydi. Hâlbuki geride kalan (Hollandalı) öğrenciler Hollandaca dil dersine ve diğer derslere devam etmekteydiler. Hatta ADK dersini almak üzere sınıflarından alınan bazı öğrencilerin ayrı bir muamele görmekten dolayı küçüklük kompleksine kapılmakta olduğu vurgulanıyordu. Sonuç olarak Anadili eğitiminin öğrencilere verdiği kazanımlara karşı bazı kayıpların da söz konusu olduğu ortadaydı. Hatta 90'lı yıllarda yabancı öğrencilerin eğitimdeki konumları üzerine Eğitim ve Bilimler Bakanlığı'nın isteğiyle yapılan araştırmalar, yabancı öğrencilerin eksiklerini gidermek için fazladan sağlanan maddi desteğe rağmen, çok başarısız olduklarını ortaya koymuştur(İnspectierapport Besteding CuMi faciliteiten / Hollanda Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı, Bakanlık Müfettişliği, 1992). Bu raporla ortaya konulan veriler toplumda büyük bir endişe yaratmaktaydı, çünkü Hollanda toplumu gittikçe yaşlanmakta olan bir toplum olup gelecekte milli ekonominin orta direğini oluşturacak olan yabancı gençlerin önemli bir kısmı ya işsiz veya vasıfsız işçi konumunda olacaktı. Bu gidişle gelecekte milli ekonominin tehlikeye gireceğinden korkuluyordu.

İlköğretime başlayan bütün öğrencilere yapılan testlerdeyabancı öğrencilerin Hollandalı yaşıtlarına göre çok geride kaldıkları saptandığından, bu öğrencilerin geri kalmışlığını gidermek için okul öncesi eğitim olarak bilinen 4-6 yaş gurubuna yönelik eğitim, ilköğretime dahil edilerek zorunlu kılınmıştır. Böylelikle yabancı öğrencilerin geri kalmışlığının önlenmesi ve Hollandalılara eşitliğinin erken yaşta sağlanması amaçlanmaktaydı. Okul öncesi eğitimde iki dilli eğitime önemli bir rol verilmişti ve buna karşın da beklentiler büyüktü. BİIki dilli eğitim br yandan başlıbaşına bir amaç, diğer yandan ise bir araçtı.

Anadili Ve Kültürü Eğitimi Yerine 'Vatandaşlık' Eğitimi

Yukarıda belirtilen yöntemden en fazla zarar gören toplumlar Türk ve Fas-Arap toplumlarının çocuklarıydı. Çünkü 'Güney Avrupa Ülkeleri' (ZEG) olarak

adlandırılan İtalyan, Yunan, İspanya ve Portekizli çocuklar, Türk ve Faslı çocukların durumlarından farklı olarak ADK eğitimini hafta arasında normal eğitim gördükleri okulda izlemelerine rağmen, bu dersleri resmi ders programının üzerinde fazladan takip etmekteydiler. Yani, 'ZEG' ülkelerinin çocukları Hollandalı çocukların takip ettikleri bütün ders programını izleyip fazladan anadili eğitimi almaktaydılar. Çinliler ise çocuklarına hafta sonlarında Çince dersini aldırıyorlardı (OETC, niet apart maar samen/ Hollanda Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı, Bakanlık Müfettişliği,1987 ve OALT, Arabisch-Turks in het VO, 1988).

Hollanda Parlamentosu 2001 yılında toplumdaki sosyolojik ve ekonomik (yabancılar arasında yüksek oranda işsizlik, kriminel olaylar, büyük bir politik parti başkanı olan Pim Fortuin' in öldürülmesi) sorunlar ve ABD'deki 11 Eylül olaylarından sonra entegrasyon (uyum) konusunda bir araştırma yaptırdığında elde edilen sonuçlar, eğitim alanında yapılan yasal düzenlemelerin yeterli olmadığını ortaya koymuştur. ADK eğitiminin hedefine ulaşmadığı ve entegrasyonun yani uyumun da gerçekleşmediği kanaati hâsıl olmuştu. Çünkü Hollanda hükümeti siyasi açıdan yabancıları mutlu etmek için önce OETC (İlköğretimde Anadil ve kültürü) eğitimi vermiş, orta öğretimde de Türkçe, Arapça gibi dilleri resmi dersprogramına almıştır. Kısacası yeni dillere ağırlık verilip, bunun yanında Hollandaca'nın okuldaki eğitimle öğrenileceği ve entegrasyonun kendiliğinden gerçekleşeceği umulmaktaydı. Hatta yabancı kuruluşlar o tarihteki uygulamayı ve yabancılardan beklenen uyumu asimilasyon olarak algılayıp yabancıların kendi dil ve kültürlerine daha fazla sarılmalarını istemişlerdir. Yaklaşık 30 yıllık süreçte uyum (entegrasyon) alanında ilerleme olmadığı ve yasal düzenlemelerle dile getirilen *çok kültürlü toplum* felsefesinin başarılı olmadığı ortadaydı. Böylece zamanın farklı hükümetlerinin yasalarla sosyal eşitsizliği giderip Hollanda'da yaşayan herkesin eşit bir vatandaş gibi yaşamasını sağlamak için yıllar boyunca vermiş olduğu uğraş boşa çıkmıştı (SCHEFFER, PAUL, Prof. Dr.; Het Multiculturele Drama,NRC Handelsblad*, 29 januari* 2000).

90'lı yıllarda ADK'ye verilen önemin yanlış olduğunu savunan prof. Entzinger ve Van der Zwan'ın 1992'de uyum (entegrasyon) üzerine yaptıkları bir araştırmaya dayanarak, çok ivedi bir şekilde yabancılara vatandaşlık eğitimi ve Hollandaca eğitiminin verilmesi gerektiğini önermişlerdi. Bu iki araştırmacının düşüncesine karşı gelenler ise Hollanda'nın vatandaşlık eğitimi çerçevesinde kendi tarihiyle yabancıları yormaması gerektiğini savunmuşlardı. Halbuki araştırmacılar, bir vatandaşın ömür boyu yaşayacağı bir ülkenin toplumunu yakından tanıması kadar normal bir şeyin olamayacağını savunmaktaydılar. Almanya'da bulunan ' Haus der Geschichte' gibi Hollanda'da da milli belleği yeni vatandaşlara anlatacak kurumların toplum içinde sağlıklı bir diyalog (uyum) için şart olduğu savunulmaya başlandı (ENTZINGER VE VAN DER ZWAAN ;Contourennota Integratiebeleid Etnische Minderheden (Yabancılar için uyum tasarısı),1992).

Prof.dr. Scheffer'e göre milli değerlerine değer vermeyen bir toplum, göçmenlere (yabancılara) iyi bir örnek olamayacağı gibi, onlara pek fazla bir şey veremez. Prof. Scheffer araştırmasında daha derine inip, günlük yaşamda pek farkına varamadığımız ama toplumun alt katmanlarında kültürlerarası çatışmaların sürekli olan varlığını ortaya koymuştur. Elde edilen verilere dayanarak etnik grupların kendi etnik sınırları içinde kendi okullarına, alışveriş mağazalarına, idollerine, kahve ve lokantalarına, müzik ve inançlarına sahip olduklarını ve özellikle kendi kültürleri içinde bir arada yaşamakta olduklarını ortaya koymuştur. Etnik gruplar arasında iletişim olmadığı gibi, önyargı ve korku bütün etnik guruplarda güçlü bir şekilde hakimdi. İletişim yalnızca dil olmadığına göre, kültürlerarası iletişimin yok denecek kadar zayıf olduğu söylenebilir. Çünkü çok kültürlü bir toplumda kültürlerarası iletişimin sağlanabilmesi için farklı etnik guruplara ait vatandaşların ortak bir platformda yani aynı 'frekansta' karşılıklı empati ile iletişim sağlayabilmeleri gerekmektedir. Bunun için de en azından ortak bir dil (Hollandaca) ve kültürü bilmeleri gerekir. Araştırma sonuçlarına göre farklı kültürel guruplar arasındaki iletişim, zorunlu durumlar haricinde söz konusu olmamaktaydı.

Yukarıda ifade edilen verilerin yanında Hollanda Sosyal Kültürel Plan Bürosunun 2012 yılındaki demografik verilerine dayanarak en büyük dört ilin nüfusunun (etnik açıdan bakıldığında), Hollandalı olmayan halktan oluştuğu ifade edilebilir. Bu illerdeki çok kültürlü toplumun 150'den daha fazla farklı etnik gurubu barındırmakta olduğunu görürüz. Gelecek on yıl içinde de de Hollanda'nın 45 büyük belediyesinde yabancıların oranının il halkının % 50 sini geçeceği tahmin edilmektedir (Sociaal Cultureel Planbureau, 2012). Aynı Plan Bürosu 1999'da, yabancıların eğitim düzeyi ve iş dünyasındaki (istihdam) durumlarıyla ilgili olarak yaptığı araştırmada, yabancıların işsizlik, gelir düzeyi, diploma alamadan okul terki ve kriminellik bakımından Hollandalılara göre çok kötü bir konumda olduklarını ortaya koymuştur. Çok kültürlü toplumun gizemlerini 'nasıl bir bilmece' (Het Raadsel van multicultuur) olduğunu araştıran Jan Brugman Hollanda'da bir milyonluk bir Müslüman toplumun varlığından söz ederek, bu toplumun günlük yaşantısının inançları tarafından yönlendirildiğini ortaya koymuştur. Brugman'a göre farklı inançlara sahip olan insanlar bir arada (birlikte) değil de, yan yana yaşamakta ama her bir gurup başka bir tarafa bakmaktadır. Kısacası kültürlerarasında sağlıklı bir iletişim söz konusu değildir. Bu bağlamda Hollanda'da yaşayan yabancı kökenli vatandaşların çok büyük bir kısmının eğitim ve sosyo-ekonomik açıdan alt tabakada yer aldığını vurgulamak gerekmektedir (Sociaal Cultureel Planbureau, 1999 ve Het Raadsel van multicultuur / Jan Brugman, 1998).

Hollanda' da şu anda geçerli olan politika milli kimliğin ve vatandaşlık duygusunun güçlendirilmesidir. Bunun yanında ADK eğitiminden ise her vatandaş kendisi sorumludur. Sivil toplum örgütleri de devletten aldıkları maddi destekle ADK eğitimine destek vermektedirler.

Antalya'daki Çok Kültürlülük Ve Çok Dillilik

Şu anda Antalya'da büyük rakamları bulan Alman, Rus vatandaşlarının yanında Hollandaca /Flemenkçe dilini anadili olarak konuşan yaklaşık 10.000 kadar Hollandalı veya Belçikalı vardır. Bunun yanında da şu anda Antalya'da yaşamakta olup daha önce Belçika veya Hollanda' da uzun süre yaşamış olan ve bu dili konuşan 3.000 kadar Türk uyruklu Hollandalı ve/veya Belçikalı vardır. Bu arada vurgulanması gereken önemli bir husus şudur: Antalya'ya gelip yerleşmiş olan yabancılar, 40 yıl önce Avrupa'ya göç eden vatandaşlardan farklıdır; buraya gelenlerin eğitim düzeyi genel olarak daha yüksek, maddi durumları daha iyi ve inisiyatif sahibi olan insanlardır. Şu anda Antalya ve çevresinde gelişmekte olan bir ' Hollanda' ekonomisi söz konusudur. Bu gelişmeler özellikle turizm ve yan branşlarda (hospitality), endüstri, seracılık – yoğun (intensif) tarım, emlak, inşaat, çağrı merkezleri gibi alanlarda ve uluslararası ticaret olarak bilinmektedir. Bunların yanında sağlık turizmi alanında yaşlılara hizmet sektörünün (sıcak iklim ve ucuz hizmetten dolayı) Hollanda'dan ve Belçika' dan Türkiye' ye kayması da yeni olanakları beraberinde getirmektedir.

Hollanda dışında Hollandaca dil ve kültür eğitiminin dünyanın bütün kıtalarında verilmesine olanak sağlayan ve destekleyen Hollanda devletinin NOB kurumu yıllardır Antalya'da da Hollandaca/Flemenkçe'nin eğitimi için desteğini vermektedir. NOB'un amacı, Hollandaca/Flemenkçe dil ve kültür eğitimiyle geriye dönüş durumunda vatandaşların sorun yaşamadan Hollanda/Belçika toplumuna katılımlarını sağlayıp kariyer şanslarını yüksek tutmaktır.

Şu anda Antalya'da yaşayan ve ilk- veya ortaöğretim gören çocuklar için okul dışında iki dilli eğitim olanağı sınırlı olarak sağlanmış durumdadır. İnisiyatif Lale vakfı tarafından alınmış olup, NOB gerekli araç-gereç ve öğretmen formasyonunu sağlamaktadır. Böylelikle evde Hollandaca (Flemenkçe) konuşan ailelerin çocukları Hollanda'daki Çinli çocuklar için organize edildiği gibi okul dışında iki dilli eğitim olanağına sahip olmuş durumdalar.

Yukarıda belirtilen gerekçelerin ışığında Hollandaca ve Türkçe öğrenmenin bazı alanlarda iş bulmak için gerekli veya yararlı olduğunu gören gençlerimizin varlığı da söz konusudur. Yani bir yandan Hollandalı ve Belçikalı ailelerin çocukları iki dilli olarak yetiştirilirken, diğer yandan da Antalya'da yaşayan gençlerimiz Hollandaca/Flemenkçe öğrenmenin yollarını aramaktadırlar. Bu durumlar Hollandaca/Flemenkçenin ayakta kalma gücünü sağlamaktadır. Hatta Antalya'daki 'iki dilli' ekonomi öyle bir ivme kazanmış durumdadır ki, iki dilli eleman ihtiyacını kapatmak üzere bazı insan kaynakları / iş ve işçi bulma kurumları, Antalya'da istihdam etmek üzere Belçika ve Hollanda'dan Türkçe –Hollandaca/Flemenkçe bilen vatandaşları iş garantisiyle buraya getirtmektedir. Buna dayanarak iki dillilik ve dillerin ait oldukları kültürlere sahip olmanın başarı için çok önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Çok Dilliliğin Sağladığı Zenginlik (Kazanımlar)

Çok kültürlü bir toplumda farklı kültürlerin dillerini bilmek bireye bir çok yönden yararlar sağlamaktadır. Nitekim dil bir kültürün tercümanıdır, ama aynı zamanda da o dil ait olduğu kültürün de ürünüdür.

Çok dilliliğin kazanımlarını kısaca sıralayacak olursak; **kimlik** oluşumu (***identiteit)***, özgüvenin kazanılmasıyla bireyin kendini dominant gurubun bireylerine **eşit görme**si (***emansipasyon***), **iletişim** alanında (***komünikasyon***) ve kariyer merdiveninde yani iş dünyasında (***ekonomik açıdan)*** başarılı olmak gibi farklı alanlarda artı değerlerini sıralayabiliriz (Özgüzel, S. dr.; Vitaliteit van het Turks (Türkçenin gücü), Hollanda, 1994). Zaten farklı dilleri ve kültürleri barındıran bir toplum, bu dilleri ve kültürleri ekstra bir dinamik olarak kullanabildiğinde ekonomik açıdan, refah alanına kadar birçok alanda kazanımlar elde edecektir. Bunu sağlayabilmek için ise, ortak paydada (resmi dil ve kültür) sağlıklı bir kültürlerarası iletişim şarttır.

Kimlik oluşumunda dilin önemi*:* dil kültürün tercümanıdır ve bir çocuğun kimlik oluşumu için ilk dört yaşın çok önemli olduğu kanıtlanmıştır. Çocuk bu yaşlarda işittiği her şeyi belleğine yerleştirmekte ve büyüyünce kullanacağı haznenin temelini oluşturmaktadır. Kendi diliyle, kültüründen aldığı değerleri anlayan ve haznesine yerleştiren bir çocuğun kendine özgüveni fazladır. Çok kültürlü bir toplumda kimliği iyi gelişmiş olan ve böylece kendine olan özgüveni iyi olan bir vatandaş diğer kültürlere mensup vatandaşlarla daha rahat iletişim sağlamaktadır. Kimlik sorunu olan gençlerde ise durum bunun tersidir. Özgüvenden yoksun olan gençler topluma güvenmemekte ve sahip oldukları önyargıyla topluma düşmanca bakmaktadırlar. Rotterdam-Noord belediyesinde 2004 yılında Fas'lı çocuklar üzerinde yaptığımız bir araştırmada anne ve baba tarafından çocuklara kimlik oluşumu ve eğitim konusunda destek verilmediği gibi, çocukların Hollanda toplumuna özellikle güvenmemeleri aşılandığı ortaya çıkmıştır. Ki bütün Hollanda'da Faslı gençler arasında kriminelliğin en yüksek oranda olduğu belediye Rotterdam-Noord belediyesiydi (Onderwijsondersteunend gedrag; Dropouts / SSNT-Deelgemeente Rotterdam-Noord, 2004 ve De Volkskrant, 2007).

Emansipasyon (eşitlik)açısından dilin önemi*:*Kendi diline iyi düzeyde sahip olan kişi, kendine olan özgüveninden dolayı, çok kültürlü bir toplumda kendini diğerlerine eşit görür. Bir dile verilen değer ile o dili konuşan kişiye verilen değer birbirine yakındır. Böylelikle dilin, bireyin özgüvenine, özgüvenin de emansipasyona olumlu katkısı sözkonusudur.

İletişim alanında dilin önemi*:*İletişim, bir insanın sözlü veya sözsüz,vücut dili (verbaal-non verbaal) vs düşünülebilecek her yöntemle karşısındakine vermek istediği mesajı, alıcının duygu ve düşüncelerini anlayarak (empati) bu mesajı verebilmesidir. Yani karşıdakine aynı 'frekanstan' hitap etmektir. Dil bir yandan ait

olduğu kültürün tercümanı olduğuna göre, bir dili kültürüyle beraber iyi bilen bir bireyin başarılı olma şansı daha fazladır.

Ekonomik açıdan dilin önemi: Globalleşme süreciyle büyük bir köye dönüşen dünyadaki iş, kapital ve emek/insan gücünün sürekli hareketliliği söz konusu olduğundan çok dilli olan ve konuştuğu dillerin ait olduğu kültürleri iyi tanıyan bireylerin başarılı bir dünya bireyi olma şansı hemen her yerde daha fazladır.

Kültürlerarası İletişimin Önemi

Farklı kültürlere ait bireyler arasındaki (karşılıklı) iletişime kültürlerarası iletişim diyebiliriz. Başka bir kültürün etkisinde olan bir bireyle iletişim sağlayabilmek için kaynak tarafından gönderilecek olan mesajın alıcı tarafından, kaynağın istediği 'frekansta' algılanabilmesi için, mesajı gönderenin alıcının kültürünü göz önünde bulundurarak (empatiyle) yeniden kodlaması gerekir (Dökmen, Üstün, prof., Dr.; İletişim çatışmaları ve Empati, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2012).

Bir bireyin içinde büyüdüğü kültür o bireyin değer yargılarını; düşünce tarzını, diğerine nasıl baktığını, bireyin kendini nasıl hissettiğini ve kendi davranışlarını etkiler. Ama bireyler genel olarak içinde büyüdükleri kültürün iletişim tarzlarını ne kadar etkilediğinin farkına varmazlar. Örneğin farklı kültürlerden bireyler arasındaki selamlaşmanın önemini sorduğunuzda hepsi size bunun önemli bir sosyal etkinlik olduğunu söyleyebilecektir. Ama uygulamada biri başı öne eğerek, diğeri el sıkışarak, başka biri de yalnızca sözlü olarak selamlaşmayı yapacaktır. Yani değerler aynı olsa da uygulama farklı olabilecektir. Bu yüzden de öğrendiğimiz dilin ait olduğu kültürü iyi bir iletişim için tanımak şarttır.

Bundan hareket ederek, kültürlerarası iletişimin sağlıklı olması için, iletişim sağlamak istediğimiz diğer kültüre ait bireyin kültürünü de tanımak gerekir. Çok kültürlü bir toplum birçok farklı etnik-kültürel guruplardan oluşmakta ise (Amsterdam'da 159 farklı kültüre ait vatandaş yaşamaktadır, Rotterdam'da ise faklı kültür sayısı 150 kadardır), toplumdaki hemen herkesin farklı birçok kültürü iyi tanıması beklenemez. Bu durumda sağlıklı bir iletişimin sağlanabilmesi için toplumun bütün vatandaşlarının en azından milli kültürü (dominant gurubun kültürü) ve o kültüre ait resmi dili iyi bir düzeyde bilmesi gerekmektedir. Bu durumda yabancı etnik kökenden gelen her vatandaş vermek istediği mesajı kendi kültüründen hareketle algılayıp mesajın alıcıya varacağı dilde yeniden kodlayıp alıcıya ulaştırabilecektir (Carlos, Nunez, ir., drs. Raya Nunez Mahdi, drs. Laura Popma; İnterculturele communicatie; *van ontkenning tot wederzijdse integratie,* 2007, ve Reading People (İnsanları Okumak) / Jo – Ellan Dimitrius ve Wendy Patrick Mazzarella, 2008.

Kültürlerarası iletişimin sağlanabilmesi için altı önemli kuraldan en önemli üçü; iletişimin sağlanacağı kültürel çerçeve (culturel l*aag-hoog*context), mekan

kullanımı ve zamandır (Hall, Edward ve Mildred Hall; ***Monochrone-polychrone cultuur*** (Understanding Cultural Differences, 1990).

Bireyselliğin çok gelişmiş olduğu günümüz toplumunda iletişimin bütün araçlarını/imkanlarını göz önünde bulundurduğumuzda aynı ailede büyüyen çocukların bile farklı 'kültürlerle' olgunlaştıklarına tanık olmaktayız. Bu yüzden aynı dil ve kültürden gelen kişilerarasındaki iletişimde bile kültürlerarası iletişimdeki hassasiyetleri göz önünde bulundurmak başarılı olmak için bir şarttır. Kısacası iletişim, kültürlerarası iletişim kadar hassas bir duruma gelmiştir.

Bir toplumun bireyleri arasında sağlıklı iletişim söz konusu olduğunda, topluma katılım daha fazla olacak ve o toplumun huzuru artacaktır. Bunu sağlamak için de bireyin içinde yaşadığı toplumun milli dil ve kültürünü iyi öğrenmesi gerekmektedir. Bu durum doğal olarak diğerinin 'dil ve kültürüne' saygıyı artırmaktadır. Küresellikle büyük bir köye dönüşen dünyada, başarının sırrı - her dünya bireyi için - sağlıklı bir iletişimden geçer. Bunun için de eğitim programlarına 'Kültürlerarası iletişim' modülünü zaman yitirmeden yerleştirmek gerekmektedir.

Kaynakça:

Brugman, Jan; Het Raadsel van multicultuur, Meulenhoff, 1998.
Dimitrius, Jo – Ellan ve Wendy Patrick Mazzarella; Reading People (İnsanları Okumak), Koridor Yayıncılık, İstanbul, 2008.
Dökmen, Üstün, prof., Dr.; İletişim çatışmaları ve Empati, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2012.
Entzinger, E. - J,. Prof. ve Van der Zwan; Contourennota Integratiebeleid Etnische Minderheden (Yabancılar için uyum tasarısı), Hollanda, 1992.
Extra, G., Prof., Dr.; Etnische Minderheden: taaldiversiteit en onderwijsbeleid (Dil çeşitliliği ve eğitim politikası), Tilburg University, Tilburg, 1992.
Inspectierapport Besteding CuMi faciliteiten (Azınlıklara eğitimde sağlanan fazladan olanaklar), Hollanda Eğt. Blm. Ve Kült. Bkn. Müfettişlik raporu, Zoetermeer, 1992.
Nunez, Carlos, ir., drs. Raya Nunez Mahdi, drs. Laura Popma; Interculturele communicatie; van ontkenning tot wederzijdse integratie (Kültürlerarası iletişim), Kon. Van Gorcum, Assen, 2007.
OETC, niet apart maar samen (Ana dili ve kültürü, ayrı değil, bir arada), Hollanda Eğt. Blm. Bak. Müfettişlik raporu,Zoetermeer, 1987.
OALT (orta öğretimde Anadili), Hollanda Eğt. Blm. Bak. Müfettişlik raporu, Zoetermeer, 1988.
Onderwijsondersteunend gedrag, Dropouts / SSNT-Deelgemeente Rotterdam Noord, 2004.
Özgüzel, S., dr.; Vitaliteit van het Turks (Türkçenin gücü), Tilburg,1994.
Scheffer, Paul, Prof., Dr.; Het Multiculturele Drama, NRC Handelsblad, 2000.
Sociaal Cultureel Planbureau, Lahey, 1999
Sociaal Cultureel Planbureau, Lahey, 2012
Hall, Edward ve Mildred Hall; Understanding Cultural Differences, Intercultural Press, Maine, 1990.
Volkskrant, De, 30.11.2007